

**DE ALLER
MOOISTE
DORPEN**
VAN NEDERLAND

VOORWOORD

Ik hou zoveel van dorpen dat het behoorlijk raar is dat ik in een stad woon. Maar ik leg het altijd zo uit: ik hou van het dorp, mijn vrouw houdt van de stad, ik hou van mijn vrouw en daarom wonen we in een stad. Maar houdt je vrouw dan niet van jou, kan een vraag zijn. Die houdt zeker van mij, denk ik, maar ja, ik ben een inschikkelijk type. Misschien trouwens dat mijn vrouw ook mede daarom van me houdt.

Ik ben wel een dorpling van geboorte (Aarle-Rixtel, Zuidoost-Brabant) en ik heb er ook lang gewoond, lang genoeg om me nog een dorpling te wanen. In 2019 ben ik nog benoemd tot ereburger van mijn geboortedorp, omdat ik er nog zo vaak in positieve zin over vertel en schrijf. En mijn huidige stadse status geef ik toch nog een dorps karakter door veel te fietsen door de dorpen die in een ruime cirkel om de stad heen liggen waar ik nu woon.

Het is de overzichtelijkheid van een dorp die me aantrekt, de compactheid, die me zelfs als ik er simpelweg doorheen fiets een gevoel van geborgenheid geeft. Dat geldt dan vooral voor de kleine dorpen. Dorpen van boven de tienduizend inwoners vind ik al aan de grote kant. En je hebt tegenwoordig echt veel dorpen die ruimschoots over dat aantal heen gaan, zelfs nog los van de gedwongen fusies die ze vrijwel zonder uitzondering hebben doorgemaakt.

Een plaats is een dorp als de meeste mensen die er wonen zeggen dat het een dorp is. Het is misschien een wat rare definitie van een dorp, maar een betere is er niet. Vóór 1851 hanteerde men de regel dat een plaats een dorp was als er geen stadsrechten waren verleend. Maar stadsrechten zijn in 1851 met de komst van de Gemeentewet afgeschaft. Dorpen of steden heten nu formeel 'gemeenten'. De inwoners zelf bepalen of hun gemeente een dorp of een stad is. Naarmate het inwonertal groeit en richting de 40.000 gaat, krijg je verdeeldheid. De ene inwoner meent dan nog in een dorp te wonen, de andere in een

stad. Maar inwoneraantal is in dit geval geen criterium. Het inwonertal bepaalt wel bijvoorbeeld de hoogte van het salaris van de burgemeester.

Het voornaamste kenmerk van een dorp heb ik in mijn boek *Het dorp* de gemeenschapszin genoemd: de zin om er met elkaar iets van te maken, om er samen de schouders onder te zetten, onder van alles wat de samenhang in het dorp ten goede komt. Dat is bovenal het verenigingsleven. Een bloeiend verenigingsleven is een goede aanwijzing voor de levendigheid in een dorp. Daarnaast heb je uiteraard burenhulp, het simpelweg omkijken naar elkaar, dat soms wel sterk kan neigen naar al te veel sociale controle, maar dat moet je in een dorp simpelweg op de koop toe nemen.

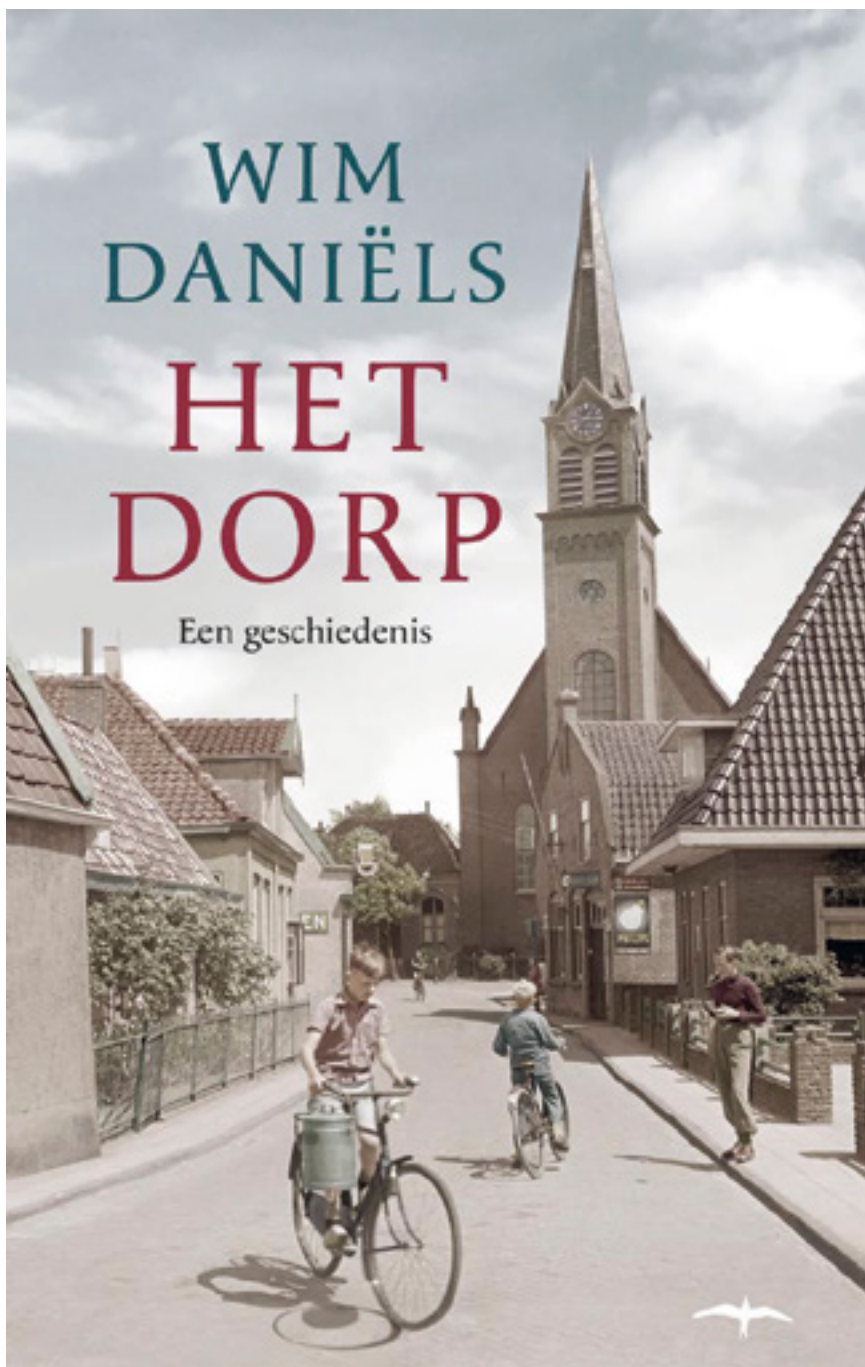
Om de levendigheid van een dorp te waarborgen, zijn een basisschool, een café, een bakker en een kruidenier heel wenselijk. Als je voor die voorzieningen naar elders moet, wordt een dorp eerder een slaapdorp dan een leefdorp.

Voor mensen die van buitenaf in een dorp komen wonen, geldt een zekere verantwoordelijkheid om betrokkenheid te tonen bij het dorpsleven. Dat is althans mijn mening. Wie op een dorp gaat wonen om zo geïsoleerd mogelijk te kunnen leven, doet geen recht aan het wezen van een dorp. Je hoeft niet meteen voorzitter te worden van de fanfare – dat is zelfs beter van niet – maar her en der je gezicht laten zien en bereidheid tonen om iets mee te organiseren, is wel het minste dat er van nieuwkomers verwacht mag worden. Elk dorp zou in feite de garantie moeten krijgen dat het een dorp kan blijven. Daartoe heeft het ruimte om zich heen nodig, onbebouwde ruimte, liefst groenigheid: bomen, bossen, weide of heide, of water. Een dorp dat bijna opgeslokt wordt door een stad, of omklemd wordt door drukke autowegen, is als dorp ten dode opgeschreven, al zal het meestal nog wel lang blijven strijden tegen de inlijving door de stad, de natuurlijke vijand van een dorp, en tegen het razende verkeer.

WIM
DANIËLS

HET
DORP

Een geschiedenis

De mooiste dorpen hebben een heel eigen karakter, door het type huizen dat er staat, de unieke exemplaren daarvan, een kasteel soms, een molen, door de straten die zijn aangelegd, het dorpsplein dat er uitnodigend bij ligt, het groen waarin het zich kan koesteren, eventueel een meer, een plas, een rivier of kanaal. Het is tegenwoordig misschien wat al te veel van dorpen gevraagd dat ze ook nog echte dorpsfiguren hebben en een dorpse dorpsdokter, maar uiteindelijk zijn het natuurlijk toch nog altijd vooral de mensen die een dorp dorps maken.

De begrijpelijke nieuwbouw die er vrijwel overal is op de dorpen, moet niet al te zeer detoneren bij de oudere bouw. Liefst moest ze er op een natuurlijke wijze bij aansluiten. En als de nieuwbouw dan toch sterk afwijkt van de oudbouw, zou het moeten gaan om nieuwbouw die op zich weer zijn eigen dorpse charmes heeft.

In een klein land als Nederland met een hoge bevolkingsdichtheid is het niet gemakkelijk voor dorpen om hun dorpsheid te bewaren. Maar het is wel nodig. Bestuurders zouden dat in hun vaak tomeloze fusiedrang moeten beseffen. De zuurstof van een land vind je niet in de steden maar in de dorpen.

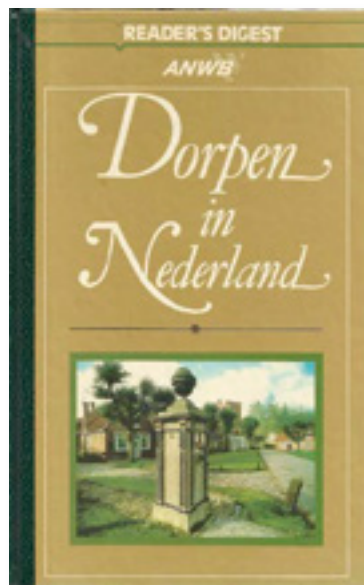

HET ALLERMOOIESTE DORP

AL MEER DAN EEN EEUW GELEDEN
MAAKTE DE ANWB DE EERSTE
BEWEGWIJZERDE WANDELROUTE VAN
NEDERLAND: VAN AMSTERDAM NAAR
ARNHEM. EN AL EEN EEUW LANG
RICHT DE ANWB ZICH OP DE TOERIST
IN EIGEN LAND. OF HET NU IS MET EEN
WANDELGIDS, EEN FIETSKAART OF
MET DE BEROEMDE PADDENSTOELEN.
IN 1990 VERSCHEEN EEN DIKKE PIL
GENAAMD *DORPEN IN NEDERLAND*,
WAARIN 250 DORPEN EN STADJES
WORDEN BESCHREVEN.

Dertig jaar later wagen we ons wederom aan zo'n project. Maar zoals in deze tijden gebruikelijk is, hebben we onze lezers en leden om hulp gevraagd. En die hulp hebben we gekregen: dertigduizend mensen stemden op een van de veertig dorpen van de longlist of droegen hun eigen favoriete dorp aan. En zo ontstond een lijst met de vijftig allermooiste dorpen van Nederland. De genoemde longlist is niet zomaar tot stand gekomen: in samenwerking met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed is een aantal criteria opgesteld. Zo moesten de dorpen om op de lijst te komen een officieel beschermd dorpsgezicht zijn. In de Erfgoedwet van 1988 worden zij als volgt beschreven:

Groepen van onroerende zaken die van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun onderlinge ruimtelijke of structurele samenhang dan wel hun wetenschappelijke of cultuurhistorische waarde en in welke groepen zich één of meer monumenten bevinden.

DE VIJF ALLERMOOISTE MOOISTE DORPEN

Eigen vervoer

N388, N355

Openbaar vervoerGeen openbaar
vervoer**Informatie**Visit Groningen
Nieuwe Markt 1
9712 KN Groningen
050 313 97 41
visitgroningen.nl

NIEHOVE

Het mooiste silhouet

ALS JE VAN EEN AFSTAND NIEHOVE BENADERT, BEGRIJP JE METEEN WAAROM HET EEN VAN DE MOOISTE DORPEN VAN NEDERLAND IS. GROENE WEILANDEN, BRUINE SLOTEN, RUYSDAEL-LUCHTEN EN EEN WIERDE MET KERK EN ENKELE HUIZEN. HET DORP LIGT ALS EEN EILAND TUSSEN WUIVEND GRAAN.

WIERDEDORP – 135 INWONERS – GEMEENTE WESTERKWARTIER

Als je nu op de wierde staat, bedenk dan dat duizend jaar geleden alles om je heen zee was. Niehove was toen de hoofdplaats, Suxworth, van het Waddeneiland Humsterland. Door tussen die kleine eilandjes dijken aan te leggen

en steeds stukjes in te dammen en droog te pompen, ontstonden er aaneengesloten landschappen, bedekt met vruchtbare slib en relatief droge grond. Zo maak je 'nieuw land'. Het gebied rondom Niehove werd in de late

middeleeuwen ingepolderd door de monniken uit het klooster van Aduard. Als je in de kerk de plattegronden van de wierde door de eeuwen heen bekijkt, zie je dat Niehove tot in de 19e eeuw een eigen haventje had. Hier bracht de schipper graan naar de molen, die er toen nog stond, en had de turfschipper zijn turfschuur staan. De jaarlijkse kermis vond plaats in de haven. Dit was de verbinding met de buitenwereld.

MARKTEN & EVENEMENTEN

- Wolwierde Fair (tweede paasdag) is een markt van vol van bijzondere schapenrassen, alpaca's, angorageiten en konijnen.
- Op de Heilige Beelden Markt (rond Pasen) in de kerk van Niehove worden heiligenbeelden en religieuze curiosa verkocht.

HOOGTEPUNTEN

- ▶ Niehove is een van de mooiste voorbeelden van een dorp met een intacte radiaire inrichting: alle wegen lopen naar het midden van het dorp, het hoogste punt waar de kerk staat.
- ▶ De 13e-eeuwse Nederlands-hervormde kerk was tot in de 16e eeuw het enige stenen gebouw van het dorp. De klok is een van de oudste van Groningen en stamt uit de 13e/14e eeuw.

WEETJES

De kerk van Niehove kreeg pas in de 17e eeuw banken. Daarvóór moesten de kerkgangers staan:

de mannen aan de zuidzijde, de vrouwen aan de noordzijde. Het kerkhof was van de straat gescheiden door een cirkelvormige gracht. Deze moest ervoor zorgen dat de geesten op het kerkhof bleven en niet door het dorp gingen dwalen.

IN DE OMGEVING

Tussen Zoutkamp en Niehove, aan het Reitdiep, ligt het fraaie gemaal De Waterwolf uit 1920, dat overtollig water moest afvoeren naar de Lauwerszee. De bijnaam Electra komt van de naam van het waterschap (tot 1995) – dit was het eerste elektrische gemaal van Nederland. De Waterwolf is nog steeds in gebruik en is te bezoeken. De enorme gemalen uit het begin van de vorige eeuw zijn nog in uitstekende staat! noorderzijlvest.nl

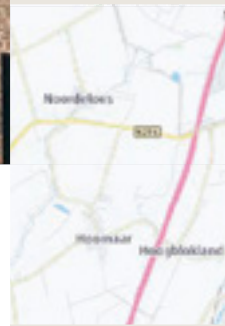
ETEN & DRINKEN

Restaurant Eisseshof
Kerkstraat 4
9884 PC Niehove
06 27 150 102
eisseshof.nl

Eigen vervoer A27
afslag Noordeloos
Openbaar vervoer
Snelbus 188
Rotterdam-Utrecht

Informatie

VVV Hoeksche
Waard
Molendijk 39
3262 AH
Oud-Beijerland
0186 616 000
vvhoekschewaard.nl

NOORDELOOS

Hollands glorie

EEN MIN OF MEER BEKEND GEZEGDE LUIDT: GOD CREATED THE WORLD, BUT THE DUTCH CREATED HOLLAND. WIL JE WETEN HOE ZE DAT DEDEN, DAN MOET JE NAAR NOORDELOOS.

LINTDORP - 1775 INWONERS - GEMEENTE MOLENLANDEN

Midden in de Alblasserwaard, tussen eindeloze weilanden, stroomt het gelijknamige riviertje, of zoals de locals zeggen, de Boezem, dat water uit de diepgelegen polders naar de Merwede afvoert. Loost eigenlijk. Vandaar ook de naam Noordeloos: de noordelijke lozing. Het duidelijk op een zandrug gebouwd dorp is het hoogste punt in de omgeving. En misschien dat het daarom zo goed bewaard is

gebleven, ondanks de 33 overstromingen die de Alblasserwaard sinds zijn bestaan hebben geteisterd. En dit waren niet allemaal natuur-rampen: in 1574 werden de dijken doorgestoken om de Spanjaarden te verdrijven. Hierna bleef het water nog zeven jaar op het land staan, de bevolking in bittere armoede achterlatend. De oudere boerderijen zijn veelal op woonheuvels gebouwd om de bewoners en het vee te

redden. Deze boerderijen hebben boven vaak een waterzolder en stookplaats voor warmte en koken. Het kleine centrum, bij de kerk, biedt alles wat je nodig hebt: een buurtwinkel, een bakker, een rijdende slager en, net over de brug, een café.

BIJZONDERE BEWONER

Een van de grote helden van Noordeloos is burgemeester Maarten Schakel. Al snel na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog trad hij toe tot de landelijke verzetsbeweging, waarin hij onder de schuilnaam Jan Snor commandant van de Binnenlandse Strijdkrachten in de wijde omgeving werd. Een aantal weken voor het einde van de oorlog kwam hij in een dodencel terecht, waaruit hij op heldhaftige wijze werd bevrijd door enkele medestanders uit het verzet. Van 1946 tot 1985 was hij burgemeester; op het kerkplein staat zijn buste.

HOOGTEPUNTEN

- ▶ Nederlands-hervormde kerk uit de 14e eeuw met opvallend hekje rond de toren.
- ▶ Kippenbruggetjes, zo worden de houten voetgangersbruggetjes over de Noordeloos genoemd die de bewoners gebruiken om van de ene naar de andere kant van het dorp te gaan. De rijen knotwilgen werden geknot en gebruikt voor hekwerken, manden of brandhout.

LOKALE SPECIALITEITEN

Zoals het volkslied van Noordeloos ons vertelt: ‘Waar de nijvere boerin maakt de beste kaas’, kun je op verschillende plekken kaas kopen direct van de boerin, bijvoorbeeld bij Kaasboerderij Noorderlicht. kaasboerderij-noorderlicht.nl

WEETJES

Beneden in de kerktoren bevindt zich nog een nor, met in de deur een klein afsluitbaar luikje. De vloer van dit gevangenisje ligt wat hoger. Als een dronkaard moest worden opgesloten, moest hij op het randje gaan zitten, pakte de agent hem bij de benen en kiepte hij hem zo naar binnen. Deur op slot en klaar!

IN DE OMGEVING

Nadat je Noordeloos hebt gezien, moet je ook naar Kinderdijk. kinderdijk.nl

Avonturenboerderij Molenwaard is hét uitje voor het hele gezin. avonturenboerderij.nl

ETEN & DRINKEN

Restaurant-bistro de Giesser Wildeman
Botersloot 1
14225 PR Noordeloos
0183 582 501
degieserwildeman.nl

Café Het Zwarte Paard
Botersloop 15
4225 PP Noordeloos
06 13 424 885

OVERNACHTEN

Maria Johanna Hoeve
Nieuwendijk 20
4225 PE Noordeloos
0183 589 524
mariajohannahoeve.nl

MARKTEN & EVENEMENTEN

- Jaarmarkt (1e zaterdag van augustus), inclusief het Nederlands Kampioenschap knikkeren de vrijdag ervoor.

VIJLEN

Het enige bergdorp van Nederland

HET PITTORESKE BERGDORPJE VIJLEN LIGT OP EEN PLATEAU VAN WEL 195 METER HOOGTE EN IS DAARMEE HET HOOGSTGELEGEN DORP VAN NEDERLAND. DE SINT MARTINUSKERK, DIE DOOR ZIJN LIGGING OP EEN UITLOPER OP HET PLATEAU AL VAN VERRE ZICHTBAAR IS, IS DE HOOGSTGELEGEN KATHOLIEKE KERK VAN NEDERLAND.

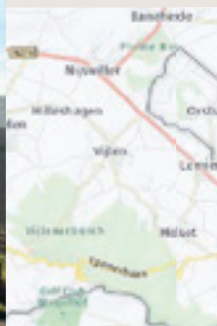
KERKDORP – 1430 INWONERS – GEMEENTE VAALS

Eigen vervoer

A76 afslag 7
Simpelveld
N281 richting Vijlen

Openbaar vervoer

Bus 350
Maastricht – Aken
Bus 59 vanuit Vaals

Informatie

Visit Zuid-Limburg
Maastrichterlaan
73-A
6291 EL Vaals
0900 555 97 98
visitzuidlimburg.nl

Vanaf Vijlen kijk je uit over steile hellingen, geniet je van prachtige panorama's, zie je lammetjes grazen in sappige weilanden en wandel je door schaduwrijke bossen. Het kleine centrum, op het hoogste punt bij de kerk, heeft een buurtwinkel, bakker, bloemist, kapper en dorpskroeg Auberge 'A gen Kirk'. Hier heerst het dorpsgevoel; de schutterij marcheert, de harmonie speelt bij nagenoeg elke gelegenheid en bij alles is de pastoor aanwezig. Verder zijn er fietsers, heel veel fietsers. Maar dat is begrijpelijk, want voor een Nederlandse bergetappe zul je echt naar Vijlen moeten. Steile afdalingen, haarspeldbochten en zelfs een vals plat: vanaf het Vijlenerbos duik je over de Epenbaan het dal in alsof je meedoet aan de Tour. Terug gaat het vanaf Epen bijna 5 kilometer omhoog en daarmee is de Camerig officieus de moeilijkste klim van Nederland.

MARKTEN & EVENEMENTEN

- Tiroler 'Stimmungsmusik', dansen, bier en afsluiten met een vuurwerkshow, dat is in het kort het Koelfeest (juli).
- Wijn op het land is een jaarlijks culinair evenement (half sept. - begin okt.) op Wijndomein Sint Martinus.

HOOGTEPUNTEN

- Op de plek waar nu de 19e-eeuwse Sint Martinuskerk staat, stond tot 1860 het middeleeuwse Sint Clodulfuskerkje. Met een torenspits van 65 meter torent de kerk ver boven het landschap uit.

LOKALE SPECIALITEITEN

Appelstroop, honing, bier, Sint-Martinuswijn, wild, nunkesvlaai, zuurvlees.

WEETJES

Als je Vijlen beter wilt leren kennen, kijk dan naar de documentaire die gemaakt is ter ere van het duizendjarig bestaan van het dorp: bergdorpje.nl/de-film.

IN DE OMGEVING

In 2019 is Wijndomein Sint Martinus wederom uitgeroepen tot beste wijngaard van Nederland en België. Je kunt tussen de ranken wandelen en wijn proeven in het ondergrondse wijnkenniscentrum. wijndomeinmartinus.nl De Vijlenerbossen beginnen al vlak buiten het dorp. Ze zijn diep, donker en oud. Als je hier doorheen rijdt of -loopt, vergeet dan niet een pitstop te maken bij 't Hijgende Hert - een ervaring!

Bij Vijlen hoort een aantal gehuchten waarvan Camerig en Cottessen onwaarschijnlijk mooi zijn. Veel vakwerkhuisen zijn bewaard gebleven, zoals de carréboerderij Bellet in Cottessen uit de 13e eeuw.

ETEN & DRINKEN

Auberge 'A gen Kirk'
Vijlenberg 115, 6294 AS Vijlen
06 13 132 909, agenkirk.nl

Boscafé 't Hijgend Hert
Harles 23, 6294 NG Vijlen
043 306 24 99, boscafe.nl

OVERNACHTEN

Hotel Restaurant Vijlerhof
Hilleshagerweg 2, 6294 AP Vijlen
034 306 1710, vijlerhof.nl

